

TRANSMEMO

Het Verdriet van België: De familiale transmissie van de herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog

DUUR
15/01/2017 – 14/04/2019

BUDGET
571 000 €

PROJECT BESCHRIJVING

Hoewel academisch onderzoek de laatste twee decennia verschillende mythes over de Tweede Wereldoorlog in België heeft gedeconstrueerd, blijft de erfenis van die periode zowel binnen de politieke families als tussen de taalgemeenschappen voor oprispingen zorgen. De opvallende afwezigheid van een eendrachtige nationale of patriotische herinnering staat in schril contrast met een nog steeds dominant, maar historisch incorrecte gespleten beeldvorming van een collaborerende Vlaanderen enerzijds versus een Wallonië van het verzet anderzijds.

De oorsprong en ontwikkeling van die tegengestelde herinneringen is al uitgebreid bestudeerd in verschillende top down-studies die focussen op de wijze waarop deze voorstellingen binnen het publieke domein gestimuleerd werden en aan kracht wonnen. Om de mechanismen en duurzaamheid van die uiteenlopende herinneringen beter te kunnen begrijpen, richt dit TRANSMEMO-project zich op een piste die tot nog toe grotendeels onontgonnen terrein is: de intergenerationale overdracht van herinneringen binnen families, gekaderd binnen de maatschappelijke ontwikkeling van de Belgische samenleving.

Het onderzoek sluit aan bij de geheugenstudies, met bijzondere aandacht voor de analyse van het communicatieve en culturele geheugen. Vanuit een interdisciplinaire analyse – geschiedenis, politieke wetenschappen en sociale en cognitieve psychologie – zal TRANSMEMO zowel de mechanismen als de sociale impact van intergenerationale geheugenoverdracht bestuderen. Met een gecombineerde methodologie stelt het onderzoek zich verschillende doelen:

1. Wat is de rol van intergenerationale, intrafamiliale geheugenoverdracht bij de totstandkoming en consolidatie van zowel familiale herinneringen als collectieve, publieke herinneringen? Zijn er verschillen tussen Vlaanderen en Franstalig België? Zijn er verschillen tussen families waar de eerste generatie ofwel een verzetslid ofwel een collaborateur was? Hoe beïnvloeden die factoren (de taalgemeenschap of familietype) het bereik en de inhoud van de overgedragen herinneringen?
2. Zijn er parallellen tussen de historische narratieven van bestaande interviews en degene die we detecteren in de familieherinneringen van kinderen en kleinkinderen? Zo ja, wat zegt dit over het verband tussen het individuele en het collectieve en tussen het communicatieve en het culturele geheugen? In praktijk zal dit leiden tot de ontsluiting van een rijke collectie mondelinge bronnen over de Belgische oorlogsgeschiedenis.
3. Als derde doelstelling zal dit project de voorwaarden onderzoeken die de verzoeningsprocessen tussen verschillende groepen met uiteenlopende herinneringen kunnen stimuleren of verhinderen.

Om deze doelen te bereiken, huldigt TRANSMEMO een interdisciplinaire aanpak. De analyse focust zich op drie generaties van 80 families van verzetsmensen en collaborateurs en hun herinneringen en kennis over bepaalde Belgische onderwerpen en gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog. De methodologie combineert semi-structureerde interviews met vragenlijsten. Terwijl de interviews meer in de diepte gaan en kwalitatief onderzoek mogelijk maken, verzamelen de vragenlijsten zeer gericht antwoorden en laten ze een kwantitatieve verwerking toe. Met het gebruik van groepsgesprekken en de vergelijkende toets met de bestaande interviews in het CegeSoma hanteert het onderzoek ook innovatieve methodes. Tot slot is er nog het luik dat zich richt op verzoening, waarbij een of meer bijeenkomsten met families van zowel collaborateurs als verzetsmensen zullen worden georganiseerd. Tijdens die bijeenkomsten zullen we het project en de resultaten voorstellen, enkele interviews en getuigenissen aan bod laten komen en de families de gelegenheid bieden om hun eigen ervaringen en meningen te delen. Op die manier hopen we een kader te creëren voor dialoog.

TRANSMEMO

TRANSMEMO zal een grote impact hebben op de wetenschap, de samenleving en het beleid. De academische output zal bijdragen tot een beter begrip van de werking van het collectieve geheugen en de overdracht van herinneringen binnen families, en de historische betekenis ervan voor de beeldvorming aan beide kanten van de taalgrens in het bijzonder. Het project zoekt ook een antwoord op de meer universele vraag hoe geschiedenis en herinneringen een splijtzwam kunnen worden en hoe tegengestelde historische narratieven zo sterk worden dat ze het politieke lot van een land kunnen bepalen. Op die manier geeft TRANSMEMO concreet gevolg aan de oproep tot onderzoek waarin de casus-België gebruikt wordt als toetssteen voor meer algemene reflectie, in relatie tot de internationale literatuur over verzoening.

TRANSMEMO zal verschillende ontmoetingsdagen organiseren met de nabestaanden van collaborateurs en verzetsmensen om een unieke dialoog tot stand te brengen. In die confrontatie hopen we houdingen, gedragingen en gevoelens ten opzichte van de andere groep te kunnen aanpassen, waarbij de tegenstellingen verzachten of de interpersoonlijke cognitieve verhoudingen versterken. We verwachten dat de sociale gevolgen van dit experiment nog lang zullen doorwerken na het project. In ieder geval zal er in dit opzicht tegelijk ook kritisch en kennistheoretisch academisch onderzoek verricht worden.

Tot slot zullen de partners een eindrapport schrijven met beleidsaanbevelingen voor het onderwijs, herdenkingen en verschillende domeinen van herinnering en geschiedenis.

Om die reden zal het TRANSMEMO-project ook meerdere peer-reviewed artikelen in bekende academische tijdschriften produceren, samen met een eindverslag met aanbevelingen en de organisatie van ontmoetingen tussen Belgische betrokken families.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Bruno De Wever
Universiteit Gent (UGent)
Bruno.DeWever@ugent.be

Partners

Olivier Luminet
Université Catholique de Louvain (UCL)
Faculté de psychologie et des sciences de l'éducation
olivier.luminet@uclouvain.be

Nico Wouters
Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en
Hedendaagse Maatschappij (CegeSoma)
nico.wouters@cegesoma.be

Valérie Rosoux
Université Catholique de Louvain (UCL)
Institut de sciences politiques Louvain-Europe
valerie.rosoux@uclouvain.be

LINKS

<http://www.arch.be/index.php?l=nl&m=lopend-onderzoek&r=onderzoeksprojecten&pr=transmemo-the-sorrows-of-belgium-wwii-memories-and-family-transmission#1>

BR/175/A3/TRANSMEMO